

Egy terem a panoptikumból

A bejáratnál MAGYARÁZÓ TÁBLA tudatja a látogatókkal, hogy e terem négy sarkában az évszakokat jelképező négy női figura, középtűt egy híres telivér, kétoldalt pedig egy-egy neves személyiség viaszszobra látható. A MAGYARÁZÓ TÁBLA a félreértések elkerülése végett felhívja a látogatók figyelmét az időszámítás előtti ugor költő mottóként idézett versére:

AMI IGAZ — IGAZ
AMI VIASZ — VIASZ

1. Grácia

Pont pont vesszőcske
pontosmívű fejecske
font font kisszőcske
fontos ám a kezecske
tomporocska-tompocska:
bérbeadó
mind a három dombocska

Telivér

itt látható itt látható
az ezredéves hintaló
a híres fehér ló fia
és fölötté a glória
kócfarka habár szertehullt
s üvegszeme is elgurat
itt látható itt látható
ez a hibátlan hintaló

Hogyha hajtói angolok
futása könnyed kis galopp
hogyha németek nyergelik
vágat a száraz tengerig
és így tovább... belátható
ez a leggyorsabb hintaló:
míg alatta a föld forog
egyhelyben nyihog, s nyikorog

2. Grácia

E dúskeblű családjánya
öröme kincse aranya
ki cirógat kit hazavár
két engedelmes gyereke:
az egyiknek
a féke fáj
a másiknak a kereke

Majdnemovits

Majdnemovits
igazi hős
Valahonnanból
ismerős
e század bohém felcsere:
gatyacsere vagy fejcsere
A mellén majdnem véres ing
és majdnem-zászló rendszerint
meg grafikon: majd ennyi vért
vesztett majdnem a majdnemért
Ám bal lábán a lábbeli
egészen bőr és emberi

3. Grácia

Kalapján toll
a szélkakas
(rég svájcisapka-bögyörő)
a szava attól férfias
emettől lelke gyönyörű
s mely-annyi-terhet-válla ma
egy ezüstróka otthona

Fővadász

A fővadász a fővadász
az nem agár csak agarász
hisz nem eger ki egerész
ehhez elég egy feleész
a fővadász a fővadász
ha benzinlovon nyargalász
urabb bíz mint a főhalász
aki csak bottal kotorász
urabb bíz mint a főzsugás
e kaszinótlan áruhás
Mert ha egy nyulat fölfala
feledheti, hogy — nyúl vala

4. Grácia

Harisnyás láb
két féldió —
saját fejében
embrió
E szép fej üvegbuborék
a szeme kék
a lába kék

Szomorintó

Voltam boldog — amíg
boldog lehettem volna
Nőttem a bajszomig
mint madzagig szalonna

De mivel nem volt bajszom
azaz csak nőtettem volna
így csak óriás arcom
gurulhat majd pokolra

Szemem majd kerek pénz lesz:
napfogyatkozás korma
s te szakállamból fénylesz
mely őszbecsavarogna

Agyaraimból láncot
fűznél fogam ha volna:
vagyok aki csak játszott
amíg lehettem volna

Gyász és remény

1.

Sírj eső szeptemberi
lánggal és korommal teli
gyásszal és rommal teli
arcomat könnyed nem veri
mert arcom távollal teli

sírj eső te mindenkor
sírj eső te mindenhol
olvadt ólom a koponyában
olajkönny a tankok nyomában
sírj eső szeptemberi

sírj eső te csupavér
sírj sírj a forradalomért

2.

Aki Allendét siratja
a forradalmat siratja az
de hogy a forradalom halott volna
az nem igaz
száguuldnak tankok vagy paripák
a kivívott diadalra tiporva
égnek és dőlnek Monedák sorra
nemzet vagy földrész gyászol —
forradalomból van a világ
gyorsuló maghasadásból
aki Allendét gyászolja
nem siratja a kiégett
Monedát
csak a kiégett emberséget
a tarkónlótt reményt
hogy lehet vértelen
a népgyőzelem

3.

Allende fekszik
a Santa Inesben
teste gyökérzik
elvághatatlanul
s a föld alatt
behálózza Dél-Amerikát.

Allende
olyankor
mozdulatlanul fekszik
még csak nem is
mosolyog
mert illegálításban
fontos a fegyelem

4.

Aki Chilét siratja némán
a forradalmat siratja az
de hogy a forradalom meghalhatna
az nem igaz:
reménytelen ököl az asztalon
— ez a forradalom
csupabőr gyerek a csontkaron
— ez a forradalom
szemgödörkben csirázó mag
— ez a forradalom
újrafestett kivégzőfalak
— ez a forradalom
holtravertek eszmélete
könnyvmáglyák pernye éneke:
abból lesz Chile új ege
— lesz új forradalom

5.

Csendesülj eső szeptemberi
Chile-magunkkal teli
csendesülj eső te csupavér
hallgass a forradalomért
(Szép versek, 1974)

Nagykorúság

Józanabban mint a füsthajú házak
elűzött magától az egyedüllét

társat adott hozzám, hogy rá vigyázzak
megsókoljam az arcát meg a mellét

vásárokon mutogat most a század
akrobatáknak lengő dalom a kellék

a szó kiejtve szívem ellen lázad
de szavak nélkül hogyan énekelnék

felnőtt vagyok jog és törvény az öröm
ha jó lesznek kicserzi majd a bőröm

egy múzeumban névtáblát kapok

s mert játszani nem enged mégse pőrén
papírrá áznak szemem kikötőjén

a piros-kékvitorlás csónakok

Az Első Enek című kötetből (Kozmosz, 1968)

Ardamica Ferenc Szerelem nélkül

A legrosszabbkor halt meg!...

Allok a sír felett... Karomon Buckó izeg-mozog. Három-
éves a kislány. Másik kezemet az ötéves Lali szorongatja...
Körülöttem a gyászolók tömege. Sajnálkozó, együttérző pillan-
tások karolnak körül.

A búcsúztató már régen elhangzott.

Régen? Mindössze néhány perce. Néhány perce, hogy az el-
ső súlyos rögök dörömböltek a koporsón, és ráijesztettek a
halottra: — Most már a miénk vagy!

Abban a pillanatban éreztem meg igazán az élet kegyet-
lenségét...

Nem volt rossz feleség. Sőt, határozottan rámondhatom: jó
asszony volt! Sajnálom, hogy így történt, megsiratni mégsem
tudom.

A harag hullámozik bennem, magasra csapnak a hullámai.
Egyik-másik fejembe lódul, elborítja agyamat.

Így volt ez akkor is, amikor felravatalozták. Egy darabig
csak néztem, néztem hitetlenül. Azután megráztam, majd ki-
zuhant a koporsóból. Ajkam szórta a káromkodásokat, átko-
kat... Álla kissé leesett, mintha csodálkozott volna örjög-
semen.

Soha nem szerettem. Mégis hat évig éltünk együtt. Meg-
szoktam... Szép sem volt..., de tudta a kötelességét. Vérem
nem forralta, csak meglangyosította. Két gyermeket hozott a
világra. Egy fiút és egy lányt. Párba. Mondom, mindig tudta
a kötelességét.

Hogy az istenbe történt, hogy olyan hirtelen megfelede-
zett róluk, rólam? Se szó, se beszéd, itt hagyott, meghalt. Fel-
borította minden tervemet! Felrúgta az életemet! Nyavalyas
egy élet ez, a fene egye meg!

Meddig álljak még itt? A lány is nehéz, majd leszakad a
karom! Ezek meg csak hümmögnek, szipákolnak, sustorognak, a
szemüket törülgetik. Kedvem volna beletaposni a friss sirhant-
ba, ledöngölni. Nyoma sem maradjon!

Azt mondta az orvos, szívbeteg volt. Fenét. Nem panasz-
kodott soha, nem fájlalta egyik testrészét sem... Este lefeküd-
tünk... Reggel, mikor feléje nyúltam, mint máskor, mert anél-
kül fel sem kelek, már jéghideg volt. Hát ezt tette velem!

Tegnap eljött Marcellka is. Vénlány a javából. Zörgő cson-
tú... Kínálkozott... Világéletemben utáltam a kínálkozó nő-
ket. Azt hittem... Azután rájöttem, ha ő nem szólt volna, ak-
kor én kérem meg... Jobb így, legalább nem hánytorgatja ké-
sőbb fel, hogy könyörögtem neki. Én leszek fölényben. Ha
meg nem úgy végzi dolgát, ahogyan kellene, majd odamondom,
odavágom: — Csináld, ha kínálkoztál!

Közelebb lépnek az első részvétnyilvánítók...

Egyikük csókja után nedves marad az arcom. Egy váll-

mozdulattal letörlöm kabátom ujjával, és gondolatban felszisszenek: — Látod, asszony, ezért is gyűlöllek! Amiért ezt végig kell törnöm, szenvednem!

— Gyertek, gyertek, nyaljatok-faljatok, mit számít...

Otthon megmosakszom... csak legyen már vége! Legyen már vége!

Elfognak... Én csak utánuk távozhatom. Íratlan törvény ez. Jaj annak, aki megsérti!

Marcellka keresztet vet, elkéri Buckót. A kislány felnyafog, idegenkedik.

— Csönd! — mordulok rá.

Ballagunk... Vissza sem nézek.

Marcellka is csúnya. Nem nagyon kívánom az ágyamba. De a két gyermeknek anya kell. Szereti a gyermekeket. Elveszem. Nincs más választás. Sem neki, sem nekem!

Zsóka jut eszembe... Ő volt az egyetlen nő, akit valaha kívántam. Elkóborolt, elcédásodott. Ki tudja, hol tengeti napjait. Eleinte vártam rá... Hasztalan... Majd megpróbáltam megkeresni, visszahozni. Nem akadtam nyomára.

Fiatal voltam, a vérem meg forrt. Megnősültem. Gondoltam, majd csak jó lesz így is. Szerelem nélkül... Hát, olyan „jaj de jó” nem volt, de ki lehetett birni... Mire beletörődtem, beleszoktam, ő...
S én most gyűlölöm.

Legalább a gyermekek ne volnának, hogy kivárhatnám a kedvemrevalót.

Tulajdonképpen ő nem is tehet róla. Hiszen szerette az életet. Nem gondolta... Nem akart meghalni... Hiába gyűlölködöm, gyalázom! Egyszer, ha majd minden elcsitul bennem, kimegyek a sírjához, és bocsánatot kérek tőle. Megköszönök neki mindent, amit értem tett.

De most még nagyon nehéz.

Nem vagyok önző. Sohasem voltam az. Ha önző volnék, nem nézném a gyermekeket, csak a magam jódoigát.

— Vasárnap hozzánk költöztetlek. Meglesz az esküvő is hamarosan, ne félj! Addig se menj már haza, maradj a gyerekekkel! Bennem megbízatsz!

— Tudom!

Kimondtam hát a sorsomat. Magam határoztam el. Nem beszélt rá senki. Nem kényszerített senki... Csak a körülmények.

Marcellka bizik bennem. Joggal. Tudja, hogy a szívemen viselem gyermekeim sorsát. S most már az övét is...

A hetek, hónapok, évek lassú múlása rémít csak. Milyen hosszú ez az élet!

Szemem benedvesedik. Bánt, hogy könnyezek. Bánt, hogy nem a halottat siratom. Bánt, hogy mégis önző vagyok.

Hárman néznek: Marcellka, Buckó, Lali...

Most már hangosan sírok... Mert előről kell kezdeni... Marcellkával... Muszájból... Megint szerelem nélkül.

Szepesi József Még él a nyár

Még él a fű, a lomb, a harmat
még zöld a nyár, de alkonyonként
károgva szállnak már a varjak:
komor jelül,
hogyan elrepül
megint a délibábos évszak.

Még dong a méh, a légy s a lepke
pompás virágok mámorát
orozza, ám a gólya, fecske
már nagy útra
készül újra:
itt hagyja ismét otthonát.

Még tűz a nap, s az utcák népe
ingujjban lebzsel, ám az ősz
komor felhői már az égre
kúsznak, és a
hűvös, méla
csendben olykor héjaszél köröz.

Még él a nyár, de lelke nincsen,
a kert, a fű, a lomb, a harmat
jól tudja, érzi, sejti minden,
hogyan elrepül,
már elrepül
megint a délibábos évszak.

Apám

Beteg ember volt (úgy beszéltek)
és raadásul oly' szegény,
hogy nála sóherabb e földön
nem volt azóta sem, csak én.

Amim van tőle örököltem,
s csak az van, amit rám hagyott:
fájó, beteg szív, gyenge sóhaj,
átok, csalódás, bánatok.

Túladnék már e hagyományon,
eladnék mindent lélekáron,
s vennék egy új, derűs szívet.

Talán már túl e rossz világon,
nem kéri lelke tőlem számon,
szegénytől, hűtlenségemet.

Bódi Tóth Elemér Egy a rege

Szálosban, Nyíresen van az erdőm,
kandi csererdő, csitri akác,
rebbeg a fák levele jóformán mindig,
alpesi lankák alján gyakran jár-kelel a szél.
Épült a nagyöblű tetős kémény
régem mifelénk
Nyugatra-Keletre,
visszanyomta a füstöt a szél,
ha Nyugatról elért ide szépen.
Most a cilinder kémény járja.
Kinézek a Nagyszállóból, látom,
hajtja a szél vigadozva az utcai lámpát,
inga is ing így.

Nincs messze a szép Balaton,
a kék Bakony ősi Kamorral,
lágyszívi tündérével a tó,
Helka, Kelén, ahol éltek.

s jó ércek vize meggyűlt,
tartja Fáy regéje, halk Füreden.

Inga is így így:
Hinemoa, Tutaneikai?
Rotorua. Maori dal.

Nincs messze a szép polinéz
lány sem a mélyvízű tónál,
birkózott jeges árral,
szerelmese jó szava várta,
talpa nyomán buggyant fel a hévizű

utód rege tartja, népmese-szó.

Kint dolgoztam a földön,
jött egy ember a lóval,
járt a hír, hogy táltos,
nem vágta ki időben.
Vannak-e táltosok, kértem azért is
Peresztegi Pállal
s hangzik a válasz: hogyné.
Suhanc-korú édesapám látta,
hogyan kezdődött a modern kor,
légi hajó szállt át a vidéken,
volt alatta kosár.
Írta az újság, hogy lezuhant
az Északi-sarkon,
elpusztult a legénység,
jöttek a háborúk aztán.

Nincs egyenetlenség a regében,
türelmes a szél, ha megárad.
Mások az emberek. Értem.
Szép tavaik tükrén a mesék
azt zengik mégis: egy a rege.

Tomás István

Arcok

a szívek
kristálytükréből
visszanézők
piros remények
s öklöket repesztő
volt s való
mondhatatlan jajok
kiérdemelt
ős mestere Te

Hol a virágok
nyílnak
szerelmes nevetésben
hol elrejtőzve
fakad ríva a férfi
mikor villanyelet
roppant az aszály
ott földmarta kezek
rácok barázdák jelzik
s örökérvényűen
mérték
s mérik ki a hazát

Ha századok vastag
kövült kérgén átsüt
a rontatlan nagy
eredendő ének
nehéz jussokat
rovátkáz a balta
kezében

s a szórabírt
keserű szótlanság
föltámasztja az élőt

(Polyák Ferencnek)

Romhányi Gyula

Nyolc év után könnyű

Apám, hogy „morfinista” lett
(mint általában minden rákbeteg),
még élt egy hetet: fölkelte nevetett,
szalonnát evett, s minket szeretett.
Azután meghalt.

Úgy éjtél felé
(bár az időt pontosan nem tudom),
még átgyalogolt nehéz álmomon.
Szokatlan volt, ahogyan elköszönt
(talán tudta már, hogy nem-ő leszek
vagy tudta már, hogy most a mennybe
megy).

Azóta sem írt az égiektől;
ott biztos ingyen van trafik:
és gondolom, hogy első útja
az ingyen kocsmába vitt,
mi éjjel nappal nyitva van.
S fogadni mernék, hogy kibie
egy ultipartiban.

Tavaszfuragó

Mai nap lett
jó anyagom,
ma éjjel még
kifaragom,
tisztá alsót

adok rája,
fölötte szép,
új ruhája.
S ráadom a kalapom,
madárfüttyös hajnalon.

Nagyanyám

Egy sárga kép a frontról,
csak ez maradt neki.
Meghalt — mondja, ha néha
valaki kérdezi.

Mesélni kezd: — Olyan volt,
Mint te... Ezt mondja el
talán századszor is már.
S századszor én: — Milyen?

Béri Géza

Napról napra

Félig sárban, földön félig,
ember pusztul, férfi érik —
földre rogytam, vagy eróm nő?
most születek csak a földből?

Minden léptem fogcsikorgás,
maradásom szemrehányás,
győzd, vagy halj meg! — nincs más
mentség.

Ha erőd van, lesz szerencséd.

